

Myten om det fattige Norge er avlivet

Jan Eivind Myhre, red.

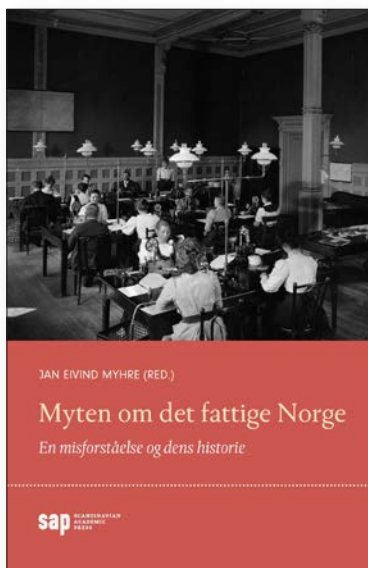
Myten om det fattige Norge: en misforståelse og dens historie

Oslo: Scandinavian Academic Press, 2021

366 s.

ISBN 978-82-304-0279-5

Michael 2022; 19: 302–3.

Kanskje er vi en selvopptatt nasjon, for det finnes så mange fortellinger om Norge. Denne er en oppklarende fortelling om noe som mange av oss har trodd, og som ofte blir ukritisk gjengitt: at Norge ved overgangen fra 1800- til 1900-tallet var blant Europas fattige land. Gjennom ti omfangsrrike kapitler blir denne forestillingen grundig tilbakevist. Selvsagt var vi svært fattige den gang med vår tids målestokk. Men som forfatterne annonserer allerede i forordet: Norge var ved inngangen til 1900-tallet både relativt rikt, demokratisk og velutviklet.

Så hvorfor kan denne myten ha oppstått, og hvorfor har den vært så seiglivet? For det første har det vært lett å lene seg på det som er sant nok, at vi var så mye fattigere ved inngangen til 1900-tallet enn i dag. Men, som forfatterne understreker, vi er utsatt for en slags «tidsblindhet», og en riktig sammenlig-

ning må gjøres med tilsvarende land på samme tid. Og der kommer Norge godt ut, ikke bare kulturelt med våre den gang allerede feirede billedkunstnere og forfattere, men også med hensyn til for eksempel leseferdighet, der

forfatterne oppgir at praktisk alle norske kvinner og menn kunne – ikke bare lese, men også skrive, ca 98 % på slutten av 1800-tallet, selv om vi må mistenke at graden av disse ferdighetene kan ha være så ymse. På denne tiden hadde Norge dessuten verdens laveste dødelighet og etter sin tid et godt helsevesen. Politisk var Norge også et av de første land med stemmerett, først for alle menn i 1898, så for alle kvinner i 1913.

Så igjen – hvorfor denne seiglivede myten om det fattige Norge? Her nevner forfatterne en annen type forklaring. At vår tids politikere kan ha interesse av å framstille Norge som så fattig en gang, for derved å kunne ta æren for den utviklingen som siden har skjedd. Det er til og med antydninger om at det var oljen som skapte det moderne Norge, og at velferden avhenger av den. Da må vi minne hverandre om at den norske velferdsstaten var godt etablert som sosial orden mange år før den første dråpe olje kom opp av Nordsjøen.

De ti forfatterne tar i hvert av kapitlene for seg kritikken mot denne fattigdomsmyten med god dokumentasjon og stor detaljkunnskap. Det blir etter hvert som å lese en oppdatert norsk historie, med vekt på næringsutvikling, på skipsfart og vannkraft, på betydningen av fiskeriene og på verdien av det store antallet selveiende bønder. Det vekker gjenklang til dagens debatt som preges av en våknende bevissthet om at vi må utvikle vår evne til selvberging, og ikke bare stole på at vi uten videre kan importere den maten vi trenger. Vår selvbergingsgrad er visstnok ikke høyere enn i overkant av 40 %.

Boken er spekket med informative fotnoter og omfattende litteraturlister til hvert kapittel. Her kan referansene sjekkes. Det vitner om grundighet og troverdighet. Om noe skulle finnes av innvendinger, må det være at detaljrikdommen i hvert kapittel er så stor at det kan bremse flyten i teksten.

Men altså – herved kan vi anse myten om det fattige Norge som avlivet. Det spørs bare om denne erkjennelsen når ut. For myter er som kjent seiglivede.

Steinar Westin
steinar.westin@ntnu.no

Steinar Westin er professor emeritus i sosialmedisin ved NTNU i Trondheim.